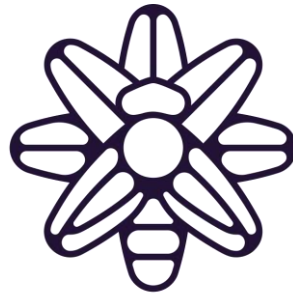

Η ιστορία της μελισσοκομίας

ΕΙΡΗΝΗ ΒΑΛΛΙΑΝΑΤΟΥ

Δρ. Βιολογίας

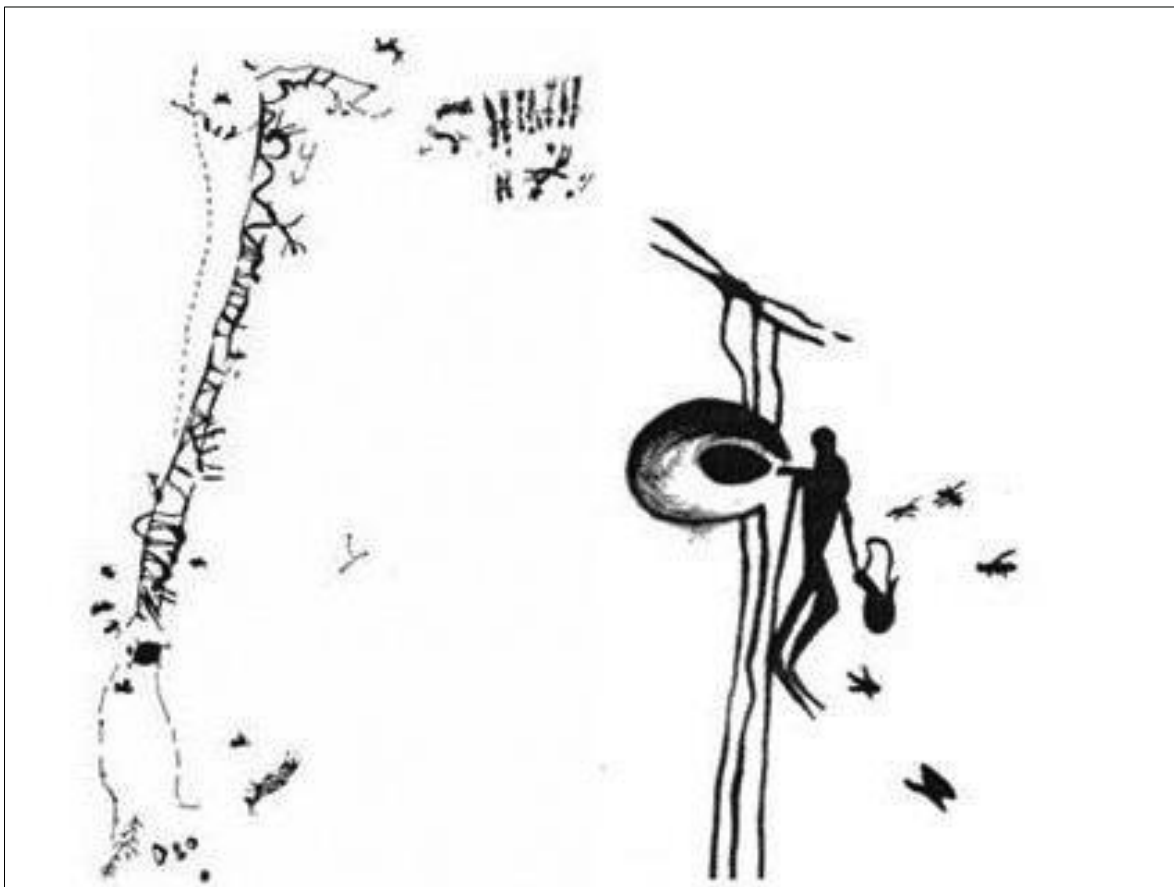
Symbeeosis

Η ιστορία της μελισσοκομίας

Μια διαρκής παροχή υπηρεσιών και προϊόντων

ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΓΡΙΟΥ ΜΕΛΙΟΥ

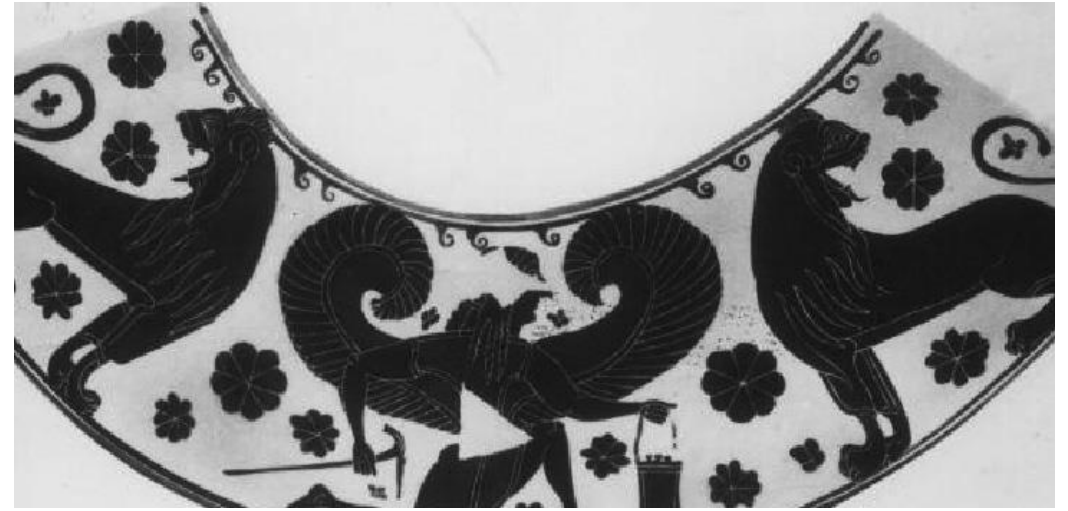
Φωτ.: από E. Crane

Βραχογραφίες στην Ισπανία στην
Valencia και στην Arana (~6000 π.Χ.).

Η Μέλισσα είναι η νύμφη, στην οποία η Ρέα παρέδωσε νήπιο τον Δία - είναι η τροφός του που τον ανέθρεψε με γάλα και μέλι στο Δικταίο άντρο της Κρήτης.

Ο πατέρας των Θεών Δίας, αποκαλείται και Μελισσεύς και Μελισσαίος και το υδρόμελο (=νέκταρ) αποτελούσε τη τροφή των Ολύμπιων Θεών.

Επίσης Μέλισσα λεγόταν και η νύμφη που ανακάλυψε την τέχνη της μελισσοκομίας και την παρασκευή του υδρόμελου, ενώ αργότερα την δίδαξε στον μελισσοκόμο Αρισταίο, ημίθεο, ο οποίος ανέλαβε να μεταφέρει στους ανθρώπους αυτή τη γνώση.

Φωτ. από Beazley Archive

Ο Αρισταίος ανάμεσα σε λιοντάρια, σε οينوχόη του 600-550 π.Χ.

Στην καθημερινή ζωή της αρχαιότητας το μέλι χρησιμοποιείται και ως:

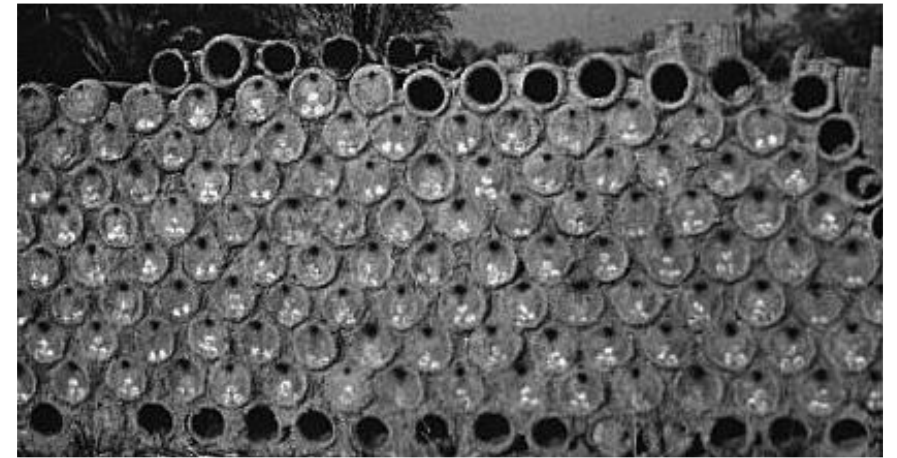
- Μηλόμελο**. Μέλι με χαρακτηριστική οσμή μήλων, αφού μήλα διατηρούνταν μέσα σε αυτό καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Την ίδια συνταγή παραλλάσανε και με άλλα φρούτα.
- Μελίκρατο**. Μέλι με γάλα. Τροφή των παιδιών. Αναφέρεται ως εκλεκτό ποτό στην Οδύσσεια.
- Οξύμελο**. Μέλι με ξύδι. Για την αντιμετώπιση του πυρετού.
- Υδρόμελο**. Ηδύποτο που προκύπτει από αλκοολική ζύμωση του μελιού.
- Οινόμελο**. Μέλι με κρασί. Αναφέρεται ότι ο Δημόκριτος έζησε μέχρι τα βαθιά γεράματα γιατί κατανάλωνε οινόμελο με άρτο. Ο Ιπποκράτης εξάρει την ευεργετική του δράση σε υγιείς και ασθενείς.

αντίγραφο Nina de Garis Davies, 1926, Davies 1944

Οριζόντιες κυψέλες.
Λεπτομέρεια
τοιχογραφίας από τον
τάφο του Rekhmire
(~1450 π.Χ.) στην
Αίγυπτο.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

Φωτ. από Crane E., Graham A.J. 1985

Φωτ. από Sheppard W. S., Shoukry A., Kamel S., 2001

Οριζόντιες κυψέλες σε
στρώματα και
μέλισσες.
Αιγυπτιακός τάφος
στην Padasa (~ 610
π.Χ.).

Σύγχρονη στοίβα με 400 οριζόντιες
πήλινες κυψέλες στο Assiut της
Αιγύπτου.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΗΛΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΕΤΡΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

Χρυσοί σφραγιδόλιθοι με μελισσοκομικές σκηνές από Κρήτη, Βαφειό και Μυκήνες. Διακρίνονται στους δυο οριζόντιες πήλινες κυψέλες και στον τρίτο πέτρινες.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΗΛΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

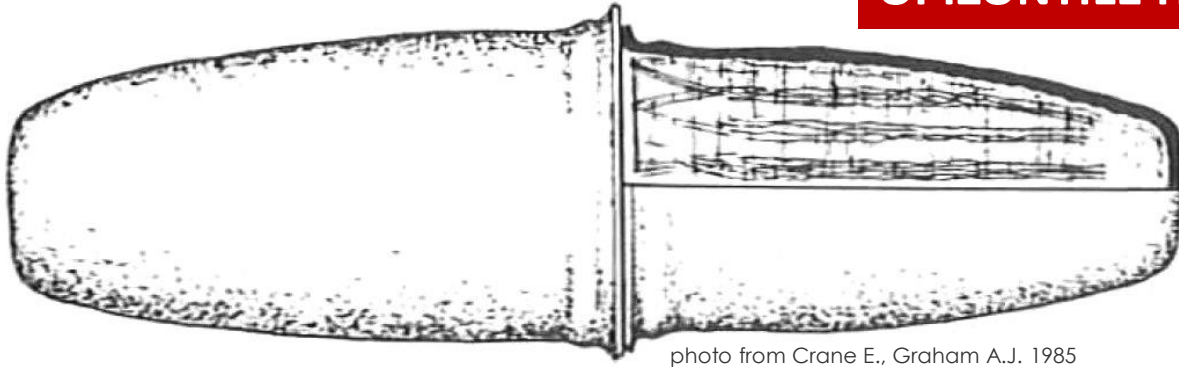

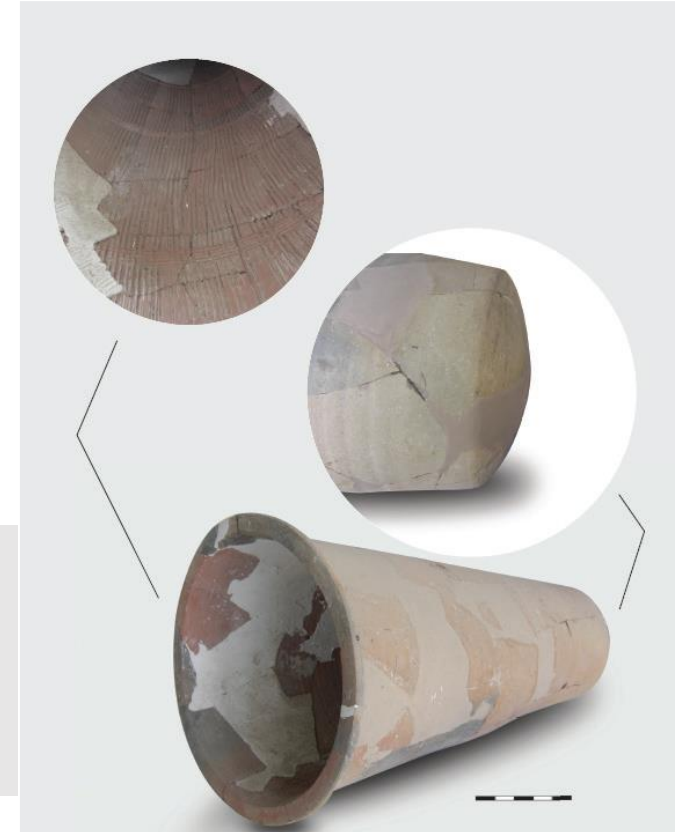
photo from Crane E., Graham A.J. 1985

Δυο αρχαίες οριζόντιες κυψέλες σαν φέρετρο από τον Μαραθώνα.

Εγκοπές εσωτερικά σε
αρχαία οριζόντια κυψέλη
από την Ισθμία.

Πήλινη κυψέλη - Ισθμία, 6^{ος} αιώνας.
Λεπτομέρειες από τις εσωτερικές
εγκοπές και το θολωτό πίσω μέρος.

Οριζόντια πήλινη
κυψέλη, λανθασμένα
τοποθετημένη όρθια,
στον σταθμό metro
στο Σύνταγμα
Αθηνών (1^{ος} π.Χ. -1^{ος}
μ. Χ. αιώνας).

Οριζόντια πήλινη
κυψέλη από την
Αττική (4^{ος} αιώνας
π.Χ.). Αρχαιολογικό
εύρημα στο
αεροδρόμιο Ελ.
Βενιζέλος.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΗΛΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΧΡΗΣΗ

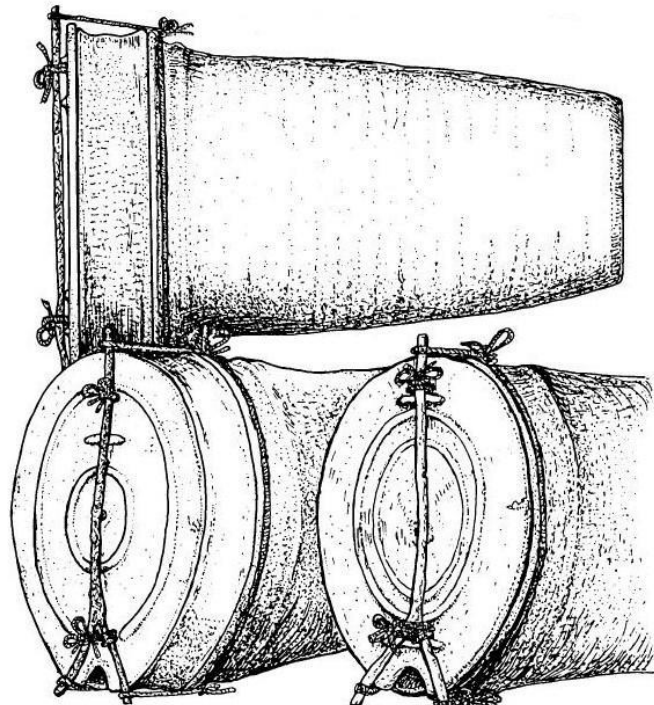
Φωτ.: Χαρίσης, Συλλογή Θ. Μπίκου, ΙΓΕ

Μια ελληνική παραδοσιακή οριζόντια
πήλινη κυψέλη.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΗΛΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

ΗΤΑΝ ΑΝΟΙΚΤΕΣ;

Οριζόντιες πήλινες κυψέλες ελληνιστικής περιόδου
από τους Τράχωνες της Αττικής.

Φωτ. από Anderson-Stojanovic V.R., Jones J.E. 2002

Πήλινη κυψέλη –Δελφοί, με ζωγραφιστές λωρίδες
εξωτερικά, 6^{ος} αιώνας.

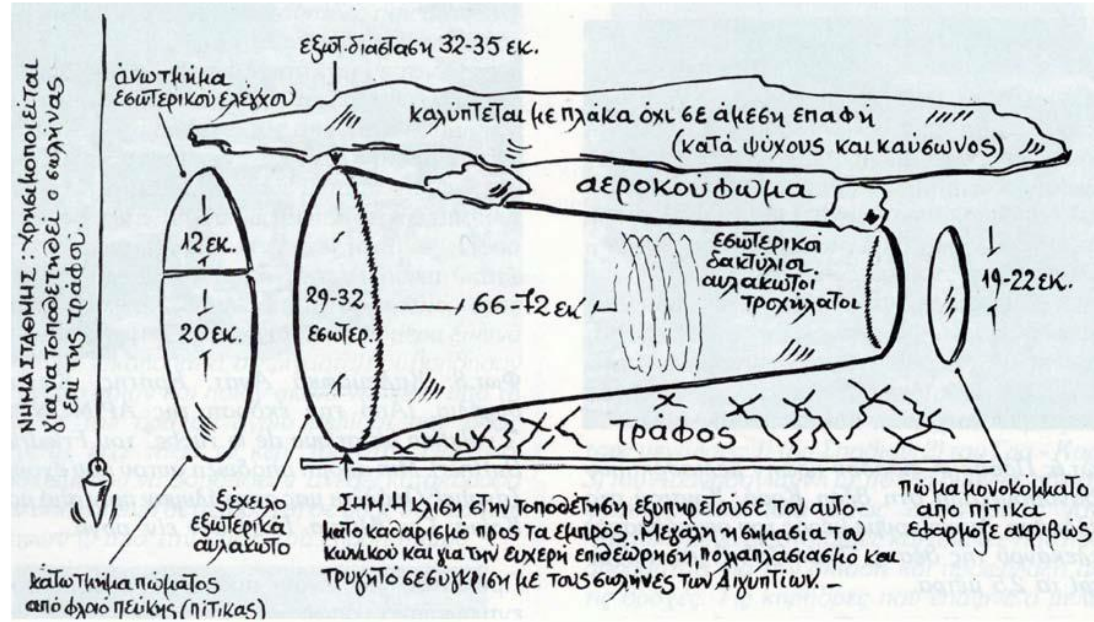
Οριζόντια πήλινη κυψέλη πριν και μετά την εγκατάσταση μελισσοσμήνους.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΗΛΙΝΕΣ ή ΞΥΛΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

Οριζόντιες δίστομες κυψέλες πήλινες ή από κορμούς δέντρων σε κώδικα με Ομιλίες του Γρηγορίου Ναζιανζού του 1075-1085.

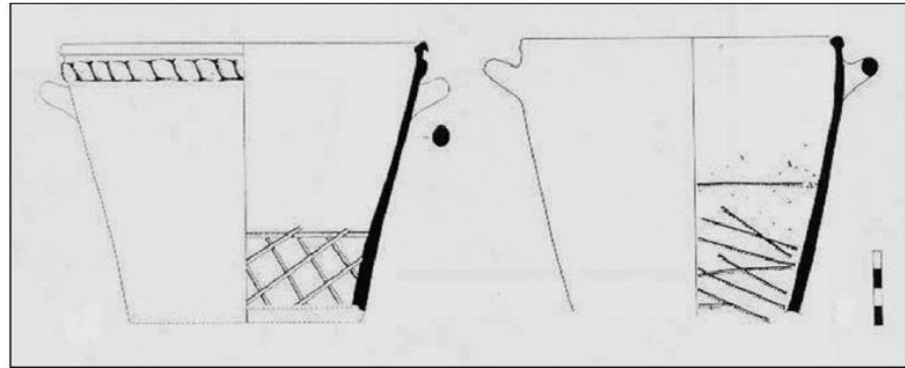
ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΗΛΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

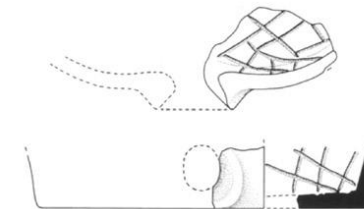
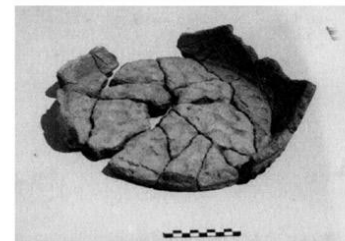
Δυψέλια (δίστομες, σχήματος κολουρου κώνου)
σε διάταξη ορδινιού στην Κρήτη (Φωτ. Αρχείο Θ. Μπίκου, ΙΓΕ)

Μινωικές κάθετες κυψέλες από την Κρήτη και την Κάρπαθο (Melas 1999, Lembesi 1983, Poursat and Knappett, 2005, Chrysoulaki 2000, Smith 2010, Hallager 2003)

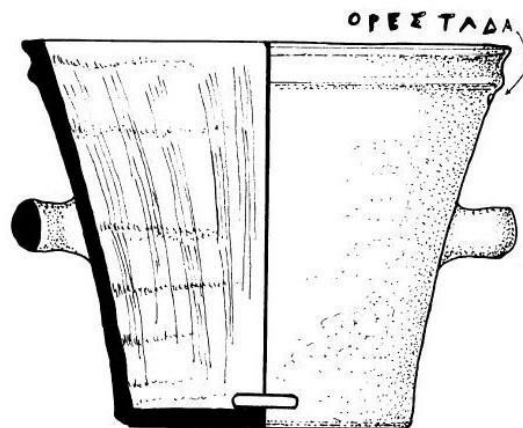
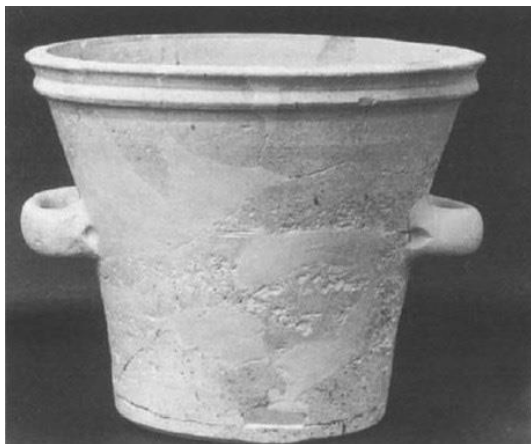

**ΚΑΘΕΤΕΣ (ΟΡΘΙΕΣ)
ΠΗΛΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ**

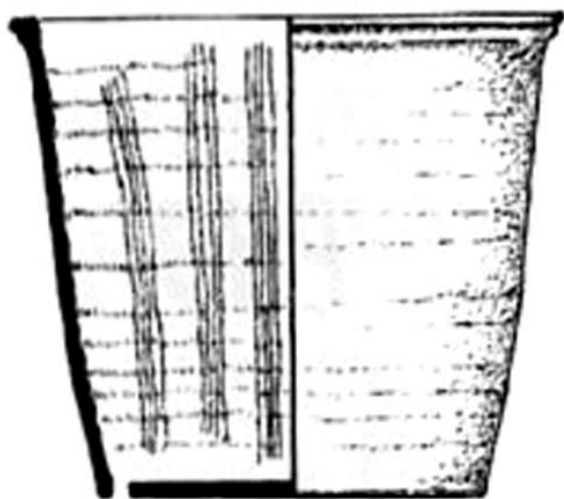
Φωτ.: Γ. Μαυροφρυδης

Αναπαράσταση κάθετης κεραμικής κυψέλης από την Ισθμία και αρχή λειτουργίας της με δυο μπάρρες.

ΚΑΘΕΤΕΣ ΠΗΛΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

Κυψέλη με την επιγραφή ΟΡΕΣΤΑΔΑ από την Ισθμία, τέλος 3^{ου} αιώνα π.Χ.

Κάθετες πήλινες κυψέλες από την Ισθμία (3^{ος} - 2^{ος} αιώνας π.Χ.)

Κάθετη πήλινη κυψέλη πριν και μετά την εγκατάσταση μελισσοσμήνους.

ΚΑΘΕΤΕΣ (ΟΡΘΙΕΣ) ΠΗΛΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

Πήλινο βρασκή της Κρήτης
(φωτ. Γ. Μαυροφρύδης, Συλλογή ΙΓΕ)

Μελισσοκομείο βρασκιών στα Πιτσιδία
Ηρακλείου, δεκαετία 1970 (φωτ.: F. Ruttner)

Βρασκή Κρήτης
(φωτ. Β. Σελλιανάκης,
Συλλογή Ζυμβραγουδάκη)

Κάρτα, μελισσοκομία στο Χαλάνδρι, πρώτο μισό 20ού αιώνα.

ΚΥΨΕΛΕΣ - ΚΟΦΙΝΙΑ

Ελληνικές κυψέλες-
κοφίνια (Φωτ.: Χαρίσης,
Συλλογή Θ. Μπίκου, ΙΓΕ).

Από την Άνδρο
(από Μπελογιάννη)

Από την Μακεδονία
(από E. Crane)

Πομακική από Β. Ελλάδα

(Φωτ.: Μουσείο Καλαθοπλεκτικής Roma, Κομοτηνή)

ΚΥΨΕΛΕΣ - ΚΟΦΙΝΙΑ

Αμφίστομο και ανάστομο
κοφίνι της Κρήτης και
παραδοσιακού τύπου
καπνιστήρι, μάσκα και ξέστρα
(φωτ.: Β. Σελλιανάκης, Συλλογή Ζυμβραγουδάκη)

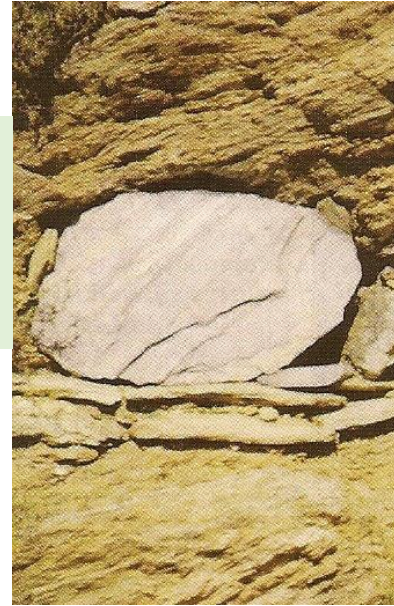

Κρητικός εξετάζει
κηρήθρα (Συλλογή Θ.
Μπίκου, ΙΓΕ).

ΠΕΤΡΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

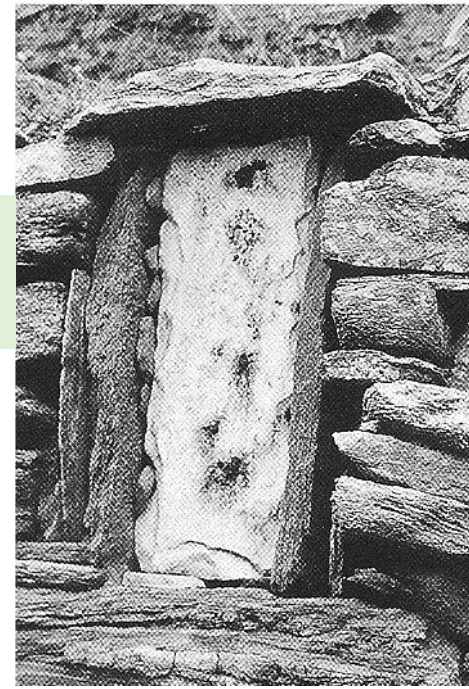

Κυψέλη
“σπηλιά” -
Άνδρος
(Φωτ.: Γ. Ρέρρας)

Λευκάδα
(Φωτ.: Χ. Λαζαρής)

Σύρος
(Φωτ.: Ε. Ράμμου
& Θ. Μπίκος)

Τήνος
(Φωτ.: Ν. Καραγιώργης)

Κύθηρα
(Φωτ.: Γ. Μαυροφρύδης)

ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΕΤΡΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

Πάρος (Φωτ.: Μ. Ρούσσος)

Φούρνοι (Φωτ. Θ.
Μπίκος)

Κύθνος (Φωτ.: Δ. Βαρελά
& Π. Χαριζάνης)

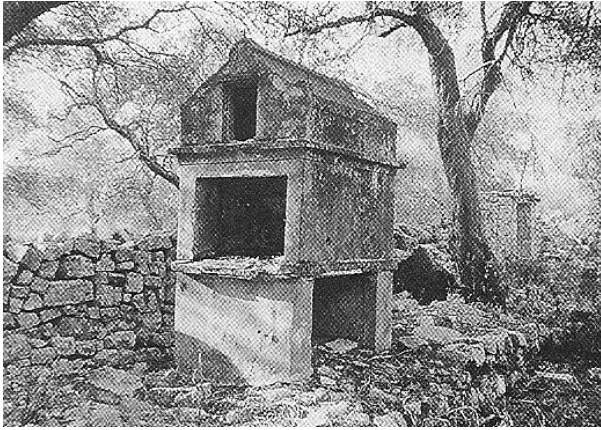

Αστυπάλαια (Φωτ.: Θ.
Μπίκος)

Ανοικτές στις δυο πλευρές –Ρόδος
(Φωτ.: Ν. Μελισσουργός)

ΧΤΙΣΤΕΣ ΠΕΤΡΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

Χτιστή κυψέλη-Παξοί
(φωτ.: Ε. Ράμμου & Θ. Μπίκος)

Χτιστές κυψέλες-Κεφαλονιά
(φωτ. Θ. Μπίκος)

Χτιστή κυψέλη-Κεφαλονιά (1875)
(φωτ.: Γ. Σεφεριάδης)

Παραδοσιακές πέτρινες κυψέλες «Μελισσοκήπι» - Άνδρος
(Φωτ.: Θ. Μπίκος)

**ΧΤΙΣΤΕΣ
ΠΕΤΡΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ**

“Μελισσοκήπι” - Άνδρος (Φωτ.: Γ. Σπέης)

Κυψέλη “ντουλάπι” σε τοίχο -
Άνδρος (Φωτ.: Φ. Χατζήνα)

“Μελισσοκήπι” - Άνδρος. Τα «ντουλάπια» φαίνονται καθαρά,
αφού η οροφή έχει καταρρεύσει Φωτ. Γ. Σπέης)

ΧΤΙΣΤΕΣ ΠΕΤΡΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ

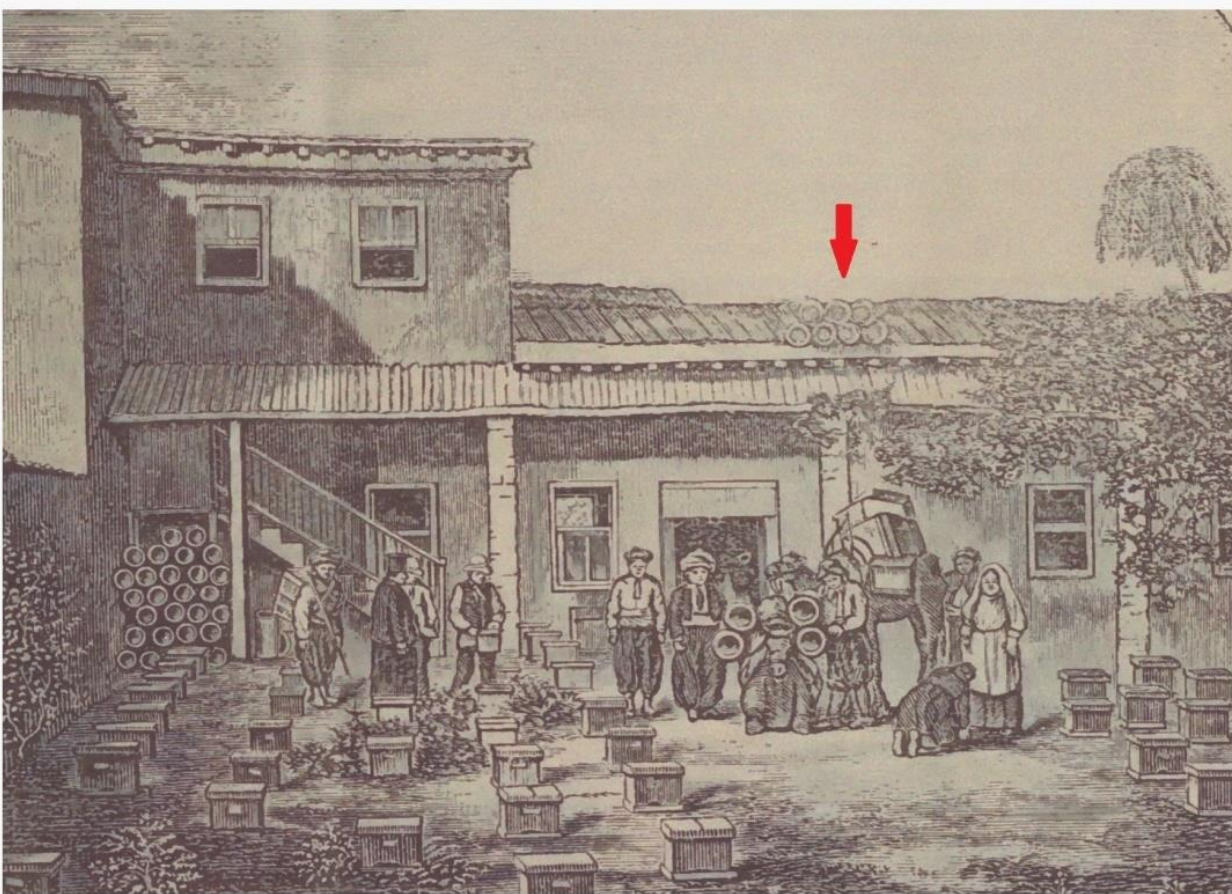
Κυκλικός μελισσόκηπος στις Γούβες Πεδιάδος Ηρακλείου Κρήτης (~17ος-18ος αιώνας) (φωτ.: Η. Αναγνωστάκης)

«Μελισσόσπιτο»
Στην Κύπρο
(Φωτ.: Ελευθερίου)

Κυψέλες τοίχων -Χίος (Φωτ.: Θ. Μπίκος)

Οριζόντιες πήλινες κυψέλες σε στέγη σπιτιού στη Λάρνακα, 1882 (F. Benton, 1882a & 1882b).

Τοίχος σπιτιού, με παραδοσιακή ενσωμάτωση πήλινων κυψελών, ανοικτών στις δυο μεριές – χωριό Άργος Κύπρου (Φωτ.: Λ. Ελευθερίου).

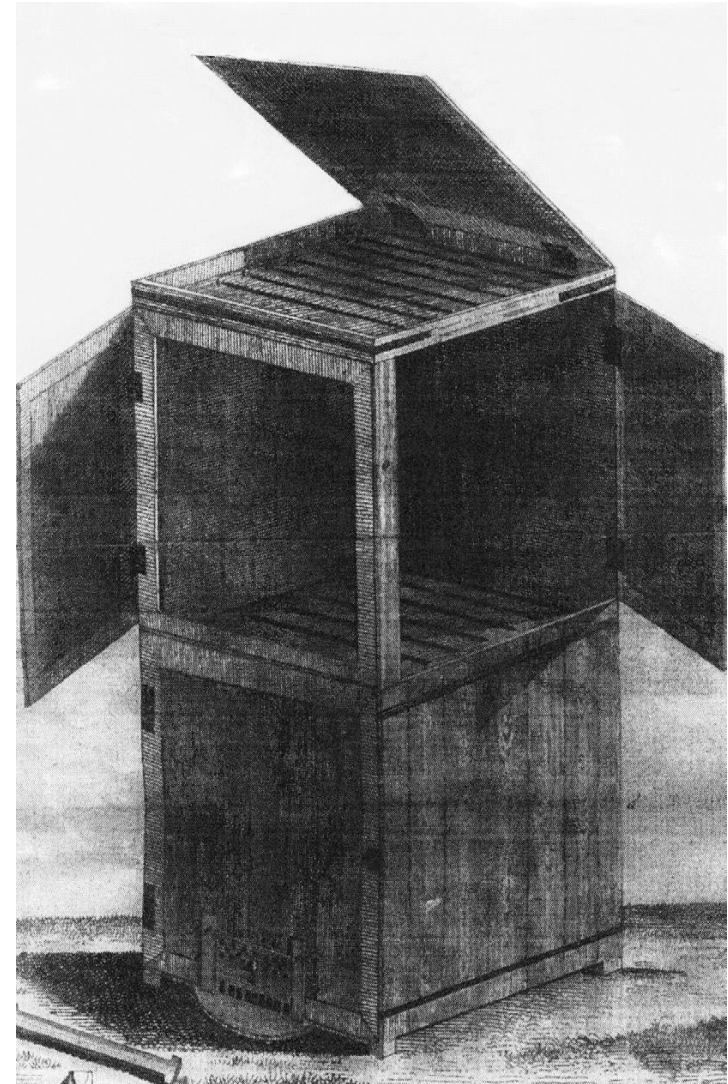

Τοίχοι με οριζόντιες πήλινες κυψέλες, ανοικτές στην μια μεριά –Σίκινος και Αστυπάλαια (Φωτ.: Θ. Μπίκος)

ΠΩΣ ΠΡΟΗΛΘΑΝ ΟΙ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ; ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΝΕΥΣΗΣ!!

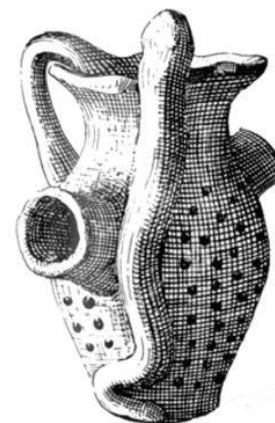
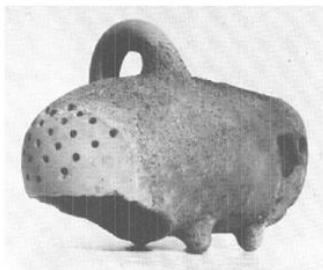

Σανιδένιες κυψέλες κινητής κηρήθρας
από τα Σφακιά (Συλλογή Ζυμβραγουδάκη)

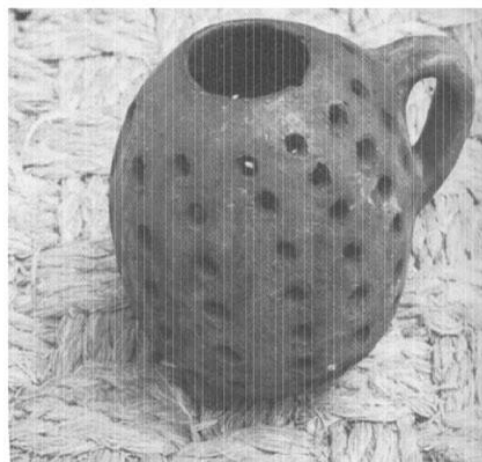
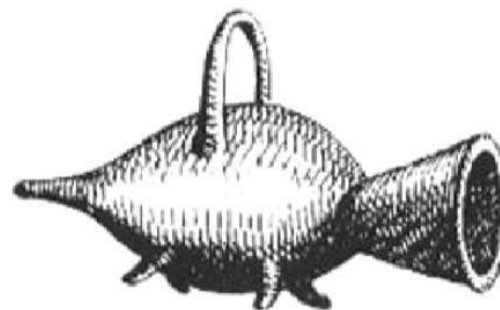

Ξύλινη κυψέλη, Della Rocca Σύρος

ΚΑΠΝΙΣΤΗΡΙΑ

Προϊστορικά ελληνικά καπνιστήρια από διάφορες περιοχές: Σέσκλο Θεσσαλίας, Αρχοντικό Μακεδονίας, Ζάκρο και Κνωσσό Κρήτης, Ολυμπία, Παλαμάρι Σκύρου και Κάρπαθο (photo H. Harissis), (middle) Early Bronze Age smoking pot from Macedonia, Greece (φωτ. Χαρίσης, Πατρικιάνος από Γραμμένο 2004, Παπανθίμου 1997, Παπαδάκης, Φαφαλης από Χατζή 2008, Μελάς 1985).

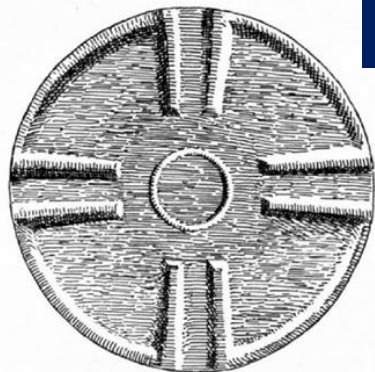
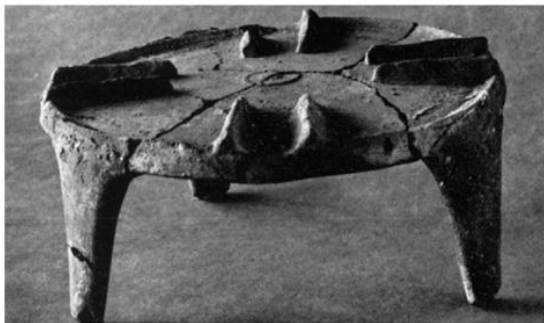

ΚΑΠΝΙΣΤΗΡΙΑ

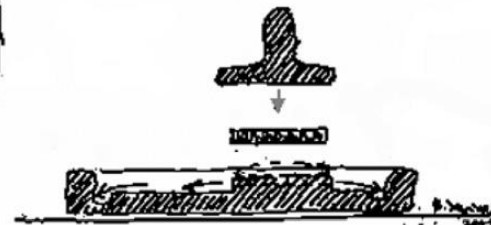
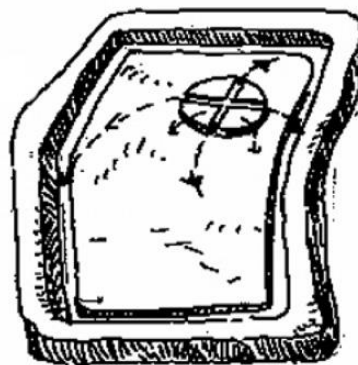
Διαφορετικοί τύποι παραδοσιακών καπνιστηριών από Σύρο, Πάρο, Λέσβο και Τυνησία (Κουτρή 1999, Crane 2000, Μπίκος 2008).

Σύγχρονο

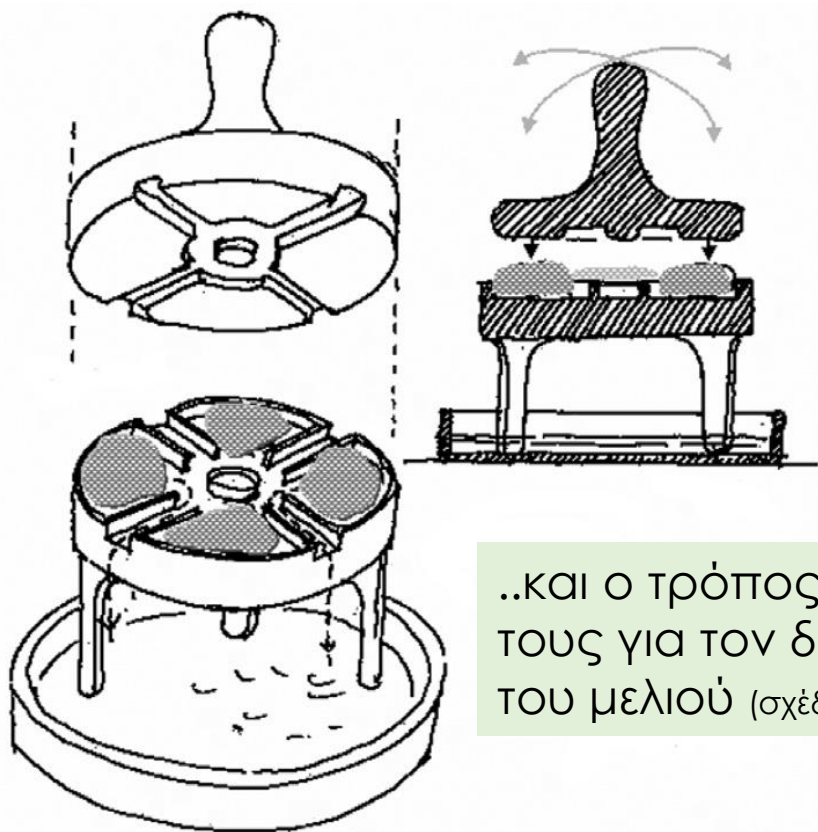

ΠΡΕΣΣΕΣ ΚΗΡΗΘΡΑΣ – ΕΞΑΓΩΓΕΙΣ ΜΕΛΙΟΥ

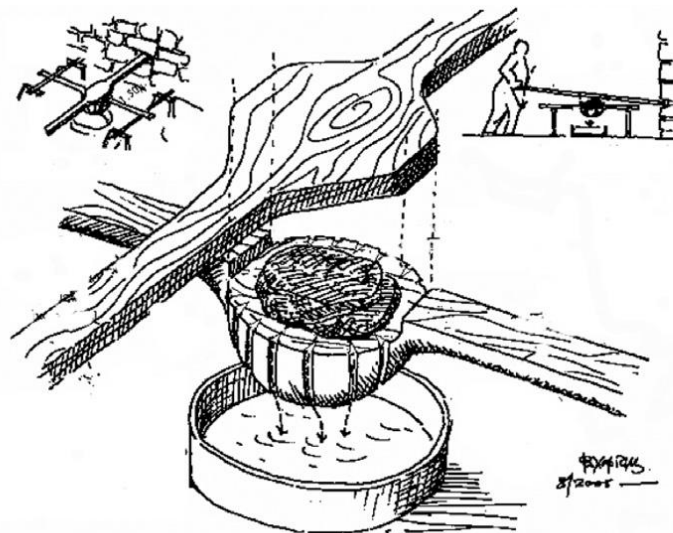
Από ιδιωτικό σπίτι στην Κνωσσό
(Ζερβός 1956, Evans 1935)

Παραδοσιακή Κύπρου (σχέδιο Χαρίση,
βασισμένο στην φωτ. της Ριζοπούλου Ηγουμενίδου)

..και ο τρόπος λειτουργίας
τους για τον διαχωρισμό
του μελιού (σχέδιο Χαρίση)

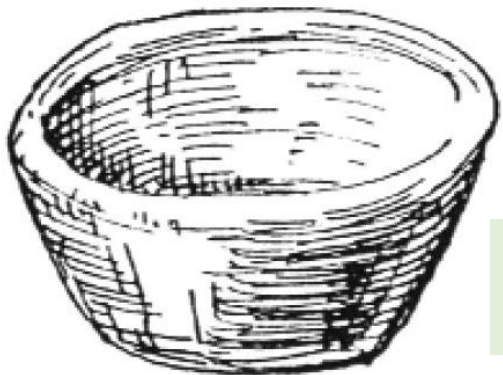

Παραδοσιακή (σχέδιο
Χαρίση, βασισμένο σε
περιγραφή Λουκόπουλου)

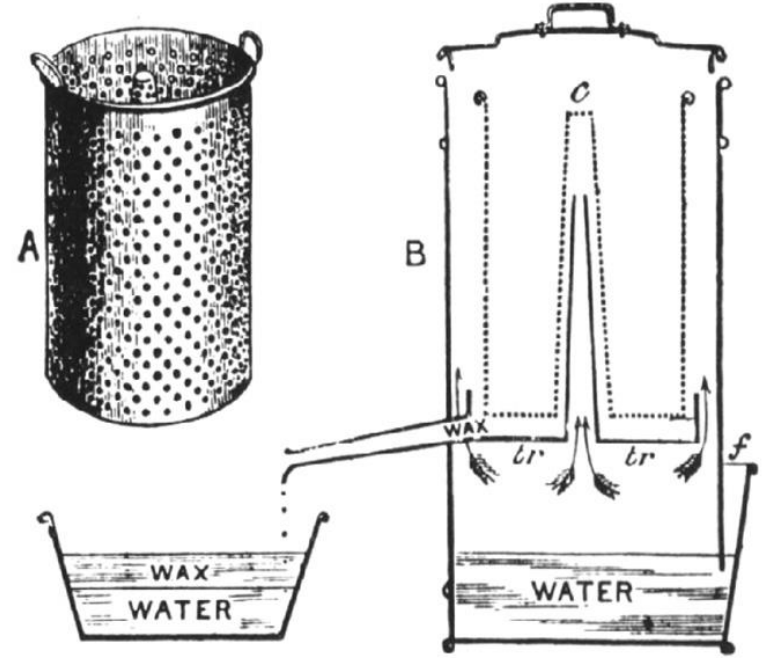
ΕΞΑΓΩΓΕΙΣ ΚΕΡΙΟΥ

Κυλινδρικά αγγεία από το
«δωμάτιο με τα φίδια»
της Κνωσσοῦ (φωτ. : Πατρικιάνος)

Παραδοσιακό δοχείο
για κερί (Βροντής 1939)

Ο “Εξαγωγέας κεριού Gerster” (Cheshire 1888).
Απεικονίζει το σουρωτήρι όπου τοποθετούνται οι
κηρήθρες και αντιστοιχεί στο κυρίως σώμα του
κυλινδρικού μινωικού αγγείου. Η κατσαρόλα
τοποθετείται σε δίσκο (tr) ο οποίος γεμίζεται (μέσω
f) με βραστό νερό που διέρχεται από το άνοιγμα
του κύριου κώνου (c) στο σουρωτήρι της
κηρήθρας. Μέσα από τις τρύπες του σουρωτηριού
το κερί και το νερό ρέουν σε ένα πιάτο, ακριβώς
όπως τα κύπελλα του μινωικού κυλινδρικού
αγγείου.

ΠΙΑΤΑ ΓΙΑ ΚΗΡΗΘΕΡΕΣ

Από το
«δωμάτιο με τα φίδια»
της Κνωσσού (Evans 1935)

Παραδοσιακό από το
Κασμίρ, Ινδία (φωτ.: E. Crane)

ΠΙΑΤΑ ΓΙΑ ΚΗΡΗΘΕΣ

Σε λεπτομέρεια τοιχογραφίας στο Luxor
(1448-1420 BC) (φωτ. : N. Davies)

Σε λεπτομέρεια
τοιχογραφίας στον
τάφο του
Rekhmire (~1450 BC)
(φωτ. : N. Davies)

ΠΑΓΙΔΕΣ ΓΙΑ ΣΦΗΚΕΣ

Από το «δωμάτιο με τα φίδια»
της Κνωσσοῦ (φωτ. : Πατρικιάνος)

Σύγχρονη

Η ΜΕΛΙΣΣΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ ΠΗΓΗ ΕΜΠΝΕΥΣΗΣ

Μελισσοκλέφτες που καταδιώκονται από μέλισσες,
550-530 B.C. Βρετανικό Μουσείο (φωτ. από Beazley Archive)

Μελισσοκλέφτες που καταδιώκονται από μέλισσες,
550-530 B.C. Basel Antikenmuseum (φωτ. από Beazley
Archive)

Η ΜΕΛΙΣΣΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ ΠΗΓΗ ΕΜΠΝΕΥΣΗΣ

Ο Έρως ως κλέφτης μελιού, λεπτομέρεια από μωσαϊκό δάπεδο σε βασιλική της Θεοτόκου του 6^{ου} αιώνα, Madaba Ιορδανίας.

Διώχνοντας αρκούδα που έκλεψε κηρήθρα σε βυζαντινό κώδικα του 11ου/12^{ου} αιώνα, Εθνική Βιβλιοθήκη Παρισιού (Φωτ.: A. Grabar)

Η ΜΕΛΙΣΣΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ ΠΗΓΗ ΕΜΠΝΕΥΣΗΣ

Μινωικό κεραμικό βάρκας που μεταφέρει κηρήθρες
(Φωτ. Γ. Γιαννέλος)

Λεπτομέρεια από περιθώριο πόρτας
στον Βυζαντινό ναό της Αχειροποιήτου
στη Θεσσαλονίκη (6^{ος} μ.Χ. αιώνας)

Μινιατούρα του Αρισταίου, που ανακαλύπτει
την μελισσοκομία, από βυζαντινό κώδικα του
11^{ου} αιώνα, Εθνική Μαρκιανή Βιβλιοθήκη Βενετίας

Η ΜΕΛΙΣΣΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ ΠΗΓΗ ΕΜΠΝΕΥΣΗΣ

Από Κώδικα του 1025-1034 από το Bari της Ιταλίας, με έντονες βυζαντινές επιρροές. Μινιατούρα με την πρώτη γνωστή απεικόνιση μελισσοκόμων διαφορετικών ηλικιών με διαφορετική ενδυμασία και καταμερισμό ρόλων.

Από μεσαιωνικό κώδικα της Αγγλίας του 1185. Ο μελισσοκόμος ντυμένος καλά και με καπέλο, αλλά με γυμνά πόδια.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ!!!

